

Dossier Bibliotheekstatistiek 2018

 bibliotheekinzicht.nl/dossiers/bibliotheekstatistiek-2018

Vanuit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) zijn alle openbare bibliotheken, POI's en de KB verplicht om gegevens aan te leveren aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De KB verzamelt en analyseert deze gegevens en presenteert deze in de vorm van het dossier Bibliotheekstatistiek 2018.

[Bookmark this](#)

[Lees het hele voorwoord](#)

Voorwoord: De staat van het stelsel

In het stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen vindt een omslag plaats. De rol van bibliotheken verandert en verschuift steeds meer van klassieke uitleenbibliotheek naar brede maatschappelijke bibliotheek. Zo'n omslag vindt niet van de een op de andere dag plaats, maar slijpelt langzaam maar steeds dieper door in het stelsel. Je merkt het in de bibliotheek: de verandering is bijna tastbaar. Maar kunnen we die verandering ook onderbouwen, en met cijfers inzichtelijk maken?

Van uitleningen naar activiteiten

Ja, dat kunnen we. De data over het aantal openbare bibliotheken en de omvang van hun collecties gaat terug tot het begin van de twintigste eeuw. Sinds de jaren vijftig zijn deze statistieken verrijkt met het aantal bibliotheekleden. En vanaf het eind van de jaren

negentig biedt StatLine ook inzicht in het personeel en de baten en lasten van bibliotheken. Anno 2019 verzamelen we nog veel meer gegevens. Van de fysieke tot de digitale bibliotheek, van uitleningen tot activiteiten, van vast personeel tot vrijwilligers en van bibliotheken in Europees Nederland tot de BES-eilanden.

Informeren en inspireren

Met dit dossier bieden we inzicht in de status van het openbare bibliotheekstelsel in 2018. Hierin komen de belangrijkste uitkomsten van de Gegevenslevering Wsob aan bod en worden deze resultaten in bredere context geplaatst. Niet in een taai onderzoeksrapport, maar in inspirerende rubrieken, waarin statistiek en context elkaar afwisselen. Zo lees je meer over de werkwijze rondom de gegevenslevering, het belang van datageïnformeerd werken en hoe je de statistiek daarvoor in kunt zetten, bieden we een kijkje over de grenzen en zetten we handige tools en definities voor je op een rij.

Zelf aan de slag

Wil je na het lezen van dit dossier meer weten over een bepaald onderwerp? In het dossier vind je links naar de artikelen waarin specifieke onderwerpen verder worden uitgediept. Duik je liever meteen in de data? Dat kan in het [dashboard Bibliotheekstatistiek 2018](#), waarmee je zelf kunt filteren op landelijk, provinciaal en lokaal niveau en bibliotheken met elkaar kunt vergelijken. De belangrijkste bibliotheekstatistieken in één overzicht? Bekijk dan de [infographic](#)!

Het belang van de gegevenslevering

Interview met Aad van Tongeren en Carin Dankier (OCW)

In 1 januari 2015 is de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) in gegaan. Sinds dat moment verzamelt de KB gegevens over lokale bibliotheken, provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en de landelijke digitale openbare bibliotheek (LDOB). De KB maakt hier rapportages over en zorgt voor de doorlevering aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Maar waarom is die gegevenslevering precies zo belangrijk? Aad van Tongeren en Carin Dankier, beleidsadviseur en beleidsmedewerker Informatie- en bibliotheekbeleid bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, leggen het uit.

Naam

Aad van Tongeren

Functie

Coördinerend beleidsmedewerker Informatie- en Bibliotheekbeleid bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Naam

Carin Dankier

Functie

Beleidsmedewerker Informatie- en bibliotheekbeleid bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Dankzij gegevenslevering Wsob hebben we betrouwbaar beeld van de branche

Hoe zijn we gekomen tot de huidige werkwijze rondom de gegevenslevering van de Wsob?

Aad van Tongeren: 'De aanlevering van deze gegevens kent een lange geschiedenis. Al rond 1900 verzamelde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) allerlei gegevens over bibliotheken. Voordat de Wsob werd ingevoerd, bestond het Branche Informatie Systeem (BIS), waarin de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) deze gegevens aan openbare bibliotheken vroeg. Sinds begin 2015 is de aanlevering van die gegevens bovendien verplicht. De taak om die gegevens te verzamelen ligt niet langer bij de VOB, maar bij de KB. Daarbij werden sommige cijfers destijds geëxtrapoleerd of geschat op basis van vergelijkbare bibliotheken die de gegevens wel aanleverden. Nu heeft elke partij een specifieke taak in het proces, waardoor de gegevens zo volledig mogelijk zijn. Zo worden de huidige getallen nog steeds door het CBS gevalideerd en opgenomen in hun overzichten. Zo weten we zeker dat we werken met betrouwbare gegevens.'

Waarom is deze gegevenslevering zo belangrijk?

Carin Dankier: 'Met deze gegevens creëren we een overkoepelend, betrouwbaar beeld van de branche. Zo onderscheiden we feit van fictie, en laten we zien welke verhalen die over en binnen bibliotheken circuleren, ook daadwerkelijk kloppen. Ook zien we of het netwerk goed functioneert: maken bibliotheken optimaal gebruik van elkaars expertise? Zo zorgen we ervoor dat organisaties niet los van elkaar het wiel proberen uit te vinden.'

Hoe wordt de kwaliteit van de data zo goed mogelijk gewaarborgd?

Aad van Tongeren: 'Tijdens dit proces wordt de kwaliteit van de data goed gecontroleerd. Soms wordt bij bibliotheken navraag gedaan over de door hen aangeleverde cijfers. Om de gegevens zo zuiver mogelijk te houden, is het voor ons belangrijk dat de vragen worden ingevuld door de persoon die het dichtst bij de bron zit.'

Waarom worden juist deze gegevens uitgevraagd?

Carin Dankier: 'Het is pas mogelijk om trends te signaleren als je langere tijd dezelfde gegevens verzamelt. Oorspronkelijk hebben we daarom dezelfde vragen gesteld als de VOB. Sommige programma's, zoals BoekStart, kennen bovendien hun eigen evaluatie, die via de KB loopt. Tegelijkertijd is het ook nodig onze gegevensverzameling aan te passen aan opkomende trends. Als we die niet meenemen in onze vragen, ontstaat soms een onjuist beeld. Zo zien we een dalende lijn in het aantal volwassen leden, maar

worden bibliotheekactiviteiten mogelijk juist beter bezocht – ook door niet-leden. We richten ons daarom ook op nieuwe activiteiten in het veld, die al wel bewezen hebben geen tijdelijke bevestiging te zijn geweest.'

Wat zijn voor het ministerie de belangrijkste gegevens om in handen te hebben?

Carin Dankier: 'Met deze gegevens willen we de Tweede Kamer een beeld kunnen geven van de huidige stand van zaken. Daarbij kijken we bijvoorbeeld goed naar de spreiding: welke voorzieningen zijn waar te vinden? Wat is in iedere provincie de gemiddelde afstand tot de bibliotheek? Zo weten we zeker dat burgers in hun nabije omgeving de zaken kunnen vinden die ze nodig hebben – van een ontmoetingsplek tot een plaats waar ze geholpen kunnen worden met hun belastingzaken. Ook zijn we onder meer benieuwd naar ledenaantallen, de hoeveelheid uitleningen, de verschillende soorten activiteiten en de omvang van jeugd- en volwassenencollecties.'

Welke gegevens zou OCW in de toekomst nog graag willen verzamelen?

Carin Dankier: 'Met de transitie van uitleenbibliotheek naar maatschappelijke bibliotheek groeit ook de behoefte aan inzicht in wat bibliotheken nog meer doen dan boeken beschikbaar stellen. In het verleden vroegen we naar de hoeveelheid activiteiten die bibliotheken organiseerden in het algemeen, terwijl we nu ook heel benieuwd zijn naar de inkleuring. In de toekomst zouden we ook graag weten wat deze activiteiten opleveren: wat voegen ze toe en voor wie? Welke methodes werken wel en welke niet? Zo kunnen we er ook achter komen welke functie een bibliotheek in een gemeenschap vervult. Die kan ook nog eens per plek verschillen: waar de ene gemeente meer behoefte heeft aan informatievoorziening, is voor de andere een ontmoetingsplek juist veel belangrijker. Die gegevens zijn niet altijd even gemakkelijk in statistieken te vangen: ze zijn eerder kwalitatief dan kwantitatief. Bovendien zijn deze onderwerpen breder dan de thema's die we via de Gegevenslevering Wsob in kaart proberen te brengen.

Bovendien moeten we niet vergeten dat we te maken hebben met laagdrempelig aanbod. De maatschappelijke opbrengst van de bibliotheek kan al snel heel groot zijn. Als iemand dankzij een bibliotheekactiviteit zijn huis uit komt, is dat al winst. Een bibliotheek is nu eenmaal geen welzijnsorganisatie, maar kan soms wel die functie vervullen. Met onze gegevensuitvraag proberen we met die lage drempel rekening te houden.'

Aad van Tongeren: 'Ook hebben we steeds meer behoefte aan informatie over de digitale bibliotheek. We zouden in de toekomst nog meer vragen hierover beantwoord willen zien: wie lezen de meeste e-books, welke titels zijn het meest populair, wie zijn de eigenaren van *digital only*-lidmaatschappen? Daarnaast zouden we graag verder inzoomen op verschillende categorieën, die nu soms nog vrij breed zijn. We kijken nu bijvoorbeeld naar collecties voor jeugd en volwassenen – terwijl we ook heel goed weten dat een boek voor een pasgeborene niet vergelijkbaar is met een boek voor een zestienjarige. Ook willen we graag meer weten over niet-gebruikers: waarom zijn zij geen lid en wanneer zouden ze dat wel worden? De bibliotheek is tenslotte voor iedereen.'

Leden, collectie en uitleningen

Hoeveel burgers zijn er lid van de openbare bibliotheek? Hoe groot is de totale fysieke collectie waar bibliotheekleden gebruik van kunnen maken? En hoeveel jeugdboeken, boeken voor volwassenen en audiovisuele materialen lenen zij jaarlijks? Hier vind je de belangrijkste uitkomsten van de Gegevenslevering Wsob over leden, collectie en uitleningen terug.

Ruim 3,6 miljoen bibliotheekleden in 2018

Tot halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw nam het aantal leden van de openbare bibliotheken in Nederland vrijwel continu toe. In de periode 1996-1998 vond er een omslag plaats en daalde het aantal leden. Tussen 2006 en 2012 leek het totaal aantal bibliotheekleden zich te stabiliseren, maar daarna zette een afname in. Het aantal leden is sinds 2011 niet meer boven de 4 miljoen gekomen. Sinds 2014 ligt het aantal bibliotheekleden rond de 3,7 miljoen, waarbij jaarlijks een lichte afname zichtbaar is. In 2018 telden de 146 Nederlandse openbare bibliotheekinstellingen samen ruim 3,6 miljoen leden. Eén op de vijf Nederlanders was in 2018 lid van de openbare bibliotheek.

3,6

miljoen bibliotheekleden

63%

van de leden is jeugd

24,3

miljoen materialen in de collectie

66,4

miljoen uitleningen

Meer jeugdleden dan volwassen leden

In 2005 waren voor het laatst meer volwassenen dan kinderen en jongeren lid van de bibliotheek. Daarna is het aantal jeugdleden (tot 18 jaar) gestaag toegenomen, maar in 2017 en 2018 lijkt het gestabiliseerd te zijn rond de 2,3 miljoen, circa 63% van het totale ledenbestand. Het aantal volwassen leden daalde in 2018 licht ten opzichte van 2017 tot circa 1,3 miljoen leden. Zeven op de tien kinderen waren in 2018 lid van de openbare bibliotheek, tegenover één op de tien volwassenen.

Krimpende boekencollectie

De gezamenlijke collectie van (fysieke) boeken (22,6 miljoen), muziek cd's (266 duizend), dvd's (813 duizend) en bladmuziek (330 duizend) van alle openbare bibliotheken is in 2018 licht afgenomen, naar circa 24,3 miljoen exemplaren. In 2017 was een lichte toename in de boekencollectie zichtbaar, maar in 2018 is wederom sprake van een daling. Dit betreft enkel de boeken voor volwassenen en audiovisuele materialen, de omvang van de collectie jeugdboeken en bladmuziek is nagenoeg gelijk gebleven.

Daling aantal uitleningen

Het aantal uitleningen van fysieke materialen loopt sinds 1999 vrij constant terug; dat geldt voor zowel boeken als voor audiovisuele materialen, voor boeken voor volwassenen als boeken voor jeugd en zowel voor fictie als voor non-fictie boeken. In 2018 werden 66,5 miljoen materialen uitgeleend, waarvan 63,2 miljoen fysieke boeken; circa 6% minder dan in het jaar daarvoor.

Meer fictie dan non-fictie

Het aantal uitleningen van jeugdboeken daalde in 2018 met 4%, tot circa 34,5 miljoen. Het aantal uitgeleende boeken voor volwassenen nam met 8% af tot 28,8 miljoen. In 2015 werden voor het eerst meer jeugdboeken dan boeken voor volwassenen uitgeleend; deze ontwikkeling zette in 2018 verder door. Verhoudingsgewijs lenen kinderen en volwassenen steeds meer fictie en minder non-fictie: in 2018 was fictie opnieuw goed voor 82% van alle uitleningen van papieren boeken. De uitleningen van audiovisuele materialen zijn in 2018 terug gelopen tot 3,2 miljoen uitleningen, dat is 20% minder dan het jaar daarvoor. De daling van het aantal uitleningen van cd's werd al voor 2005 ingezet; voor dvd's geldt dat pas sinds 2014. Zeer waarschijnlijk hangt deze afname samen met de opkomst van *video on demand*-diensten van tv- en internetproviders en bedrijven als Netflix, HBO, Amazon en Videoland.

Meeste interbibliothecair leenverkeer binnen de provincie

Materialen die niet aanwezig zijn bij een lokale bibliotheek, maar wel elders in Nederland in de collectie, kunnen aangevraagd worden door bibliotheekleden. Deze materialen worden dan geleverd door een bibliotheek binnen de provincie, of als het daar niet is door een bibliotheek elders in het land, of door Muziekweb (met name voor CD's en een kleiner aantal DVD's). Dit wordt aangeduid als interbibliothecair leenverkeer (IBL). In 2018 leverden de bibliotheken circa 1,4 miljoen materialen aan andere bibliotheken en verzorgde Muziekweb ruim 140 duizend IBL-leveringen. Het IBL betreft slechts een klein deel van het totaal aantal uitleningen van openbare bibliotheken. Van alle 66,4 miljoen uitleningen werd 98% uit de collectie van de eigen bibliotheekorganisatie afgehandeld en 99,9% werd binnen de provincie en met de collectie van Muziekweb afgehandeld. Voor slechts 0,1% van het totaal aantal uitleningen werd gebruik gemaakt van collecties van bibliotheken buiten de provincie.

Bronvermelding

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Statline (2019). *Openbare bibliotheken; leden, collectie, uitleningen vanaf 1900.*

Meer lezen over de fysieke bibliotheek?

In de volgende artikelen worden de statistieken rondom het aantal bibliotheekleden, de fysieke collectie en het aantal uitleningen verder toegelicht en in bredere context geplaatst.

Lees meer over de ontwikkeling door de jaren heen, de verhoudingen tussen jeugd en volwassenen, fictie en non-fictie, boeken en audiovisuele materialen en uitleningen binnen en buiten de lokale bibliotheek.

Bibliotheekleden

Collectie

Uitleningen

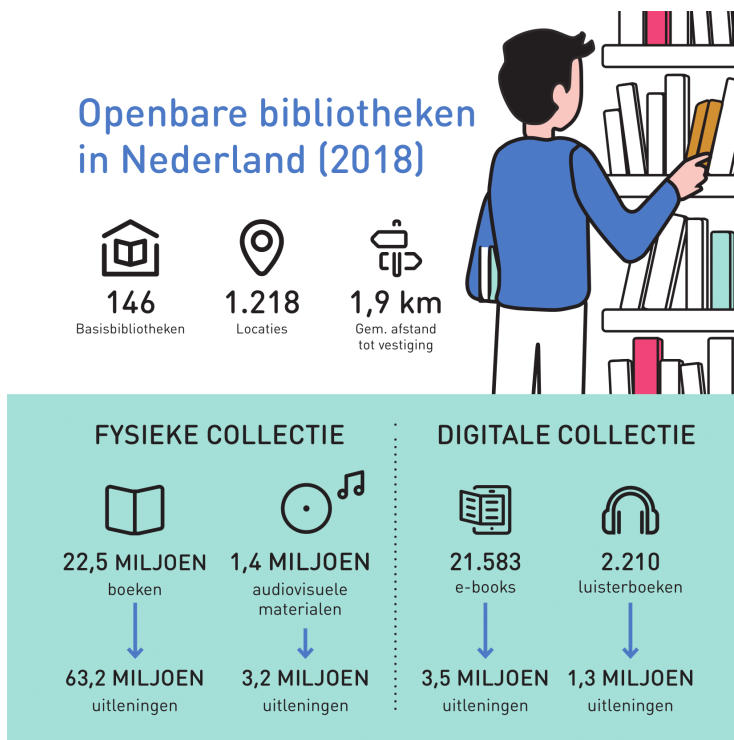

Interbibliothecair leenverkeer

Infographic: Openbare bibliotheken in Nederland

In dit dossier komen de belangrijkste uitkomsten van de Gegevenslevering Wsob 2018 aan bod en worden deze resultaten in bredere context geplaatst. Daarnaast is een samenvatting van de resultaten grafisch weergegeven in een infographic. Hiermee wordt de status van het openbare bibliotheekstelsel in Nederland in één oogopslag zichtbaar. Alle bibliotheekorganisaties die hebben deelgenomen aan de Gegevenslevering Wsob 2018 ontvangen tevens een lokale variant van deze infographic, waarin de resultaten op bibliotheekniveau worden gepresenteerd.

[Bekijk de volledige infographic](#)

De digitale bibliotheek

Hoe is de digitale collectie van de landelijke digitale openbare bibliotheek samengesteld? Hoeveel burgers hebben een account om gebruik te maken van deze collectie? En hoeveel e-books, luisterboeken en cursussen lenen zij jaarlijks? De KB verzamelt deze gegevens vanaf 2015. Lees hier welke ontwikkelingen de digitale bibliotheek doormaakt.

Wat is de landelijke digitale openbare bibliotheek?

De landelijke digitale openbare bibliotheek, ofwel de online Bibliotheek, biedt bibliotheekleden toegang tot e-books en via de LuisterBieb-app tot luisterboeken. Tot 2019 bood de online Bibliotheek ook online cursussen aan. Daarnaast wordt via de online Bibliotheek één keer per jaar VakantieBieb opengesteld: een gratis app met e-books voor het hele gezin. De VakantieBieb app opent op 1 juni met e-books voor jeugd, waarmee kinderen en jongeren kunnen doorlezen in de vakantie en hun leesvaardigheid op peil kunnen houden. Op 1 juli komen ook de e-books voor volwassenen beschikbaar. De VakantieBieb sluit op 31 augustus.

Ruim 21 duizend e-books beschikbaar

De e-book collectie groeit gestaag: van circa 10 duizend e-books in 2015 tot ruim 21 duizend in 2018. Het merendeel van deze collectie bestaat uit e-books voor volwassenen: bijna 19 duizend. Het aanbod in de categorie fictie is groot, zowel voor volwassenen (circa 13 duizend e-books) als voor jeugd (ruim 2 duizend). Deze cijfers staan haaks op de ontwikkeling van de fysieke collectie: deze nam over de jaren juist in grootte af.

411.000

e-book accounts

96%

is ook lid van de fysieke bibliotheek

21.000

e-books in de collectie

3,5

miljoen e-books uitgeleend

Meer luisterboeken beschikbaar

Naast e-books worden via de online Bibliotheek ook andere materialen aangeboden. In 2018 werden 62 e-book titels aangeboden via de VakantieBieb. Daarnaast waren via de online Bibliotheek ruim 2 duizend luisterboeken en 48 cursussen beschikbaar. In 2019 is het aanbod van cursussen via de digitale bibliotheek stopgezet.

Licenties digitale bibliotheek	2015	2016	2017	2018
E-books	10.611	12.299	18.222	21.583
VakantieBieb	66	60	66	62
Luisterboeken	-	750	1.212	2.210
Cursussen	-	32	42	48

Helft van de e-book accounts wordt actief gebruikt

Sinds de start in 2014 heeft de online Bibliotheek een forse groei doorgemaakt. Destijds werden via Bibliotheek.nl ruim 80 duizend nieuwe e-book accounts aangemaakt. Eind 2016 hadden 346 duizend bibliotheekleden een e-book account, in 2018 waren dat er bijna 411 duizend. Van alle e-book accounts kan 51% worden aangemerkt als actief, met minimaal één uitlening in de afgelopen 12 maanden. Bijna alle leden met e-book accounts zijn tevens lid van een lokale bibliotheek (96%). Hoewel het aandeel digital only-lidmaatschappen ten opzichte van het totaal aantal e-bookaccounts relatief klein is, lijkt deze abonnementsvorm wel degelijk aan een behoefte tegemoet te komen. Het aantal actieve digital only-lidmaatschappen steeg van circa 2,5 duizend accounts in 2016 naar bijna 9 duizend accounts in 2018.

Aantal uitleningen e-books blijft stijgen

Sinds de start van het e-bookplatform in 2014 laat het aantal uitleningen via de online Bibliotheek een stijgende lijn zien, met groeipercentages van 99% (2015) en 74% (2016). Daarna vlakke de groei relatief gezien af, maar bleef het aantal uitleningen stijgen. In

2016 werden 2,8 miljoen e-books uitgeleend door de online Bibliotheek; in 2018 is dat gestegen tot 3,5 miljoen uitleningen.

Het merendeel van de in 2018 uitgeleende e-books waren boeken voor volwassenen (91%). Het gemiddeld aantal uitgeleende e-books per actieve gebruiker stijgt nog steeds: van gemiddeld 5 in 2014 tot gemiddeld 17 in 2018.

Meer luisterboeken uitgeleend

Ook in het aantal uitleningen van luisterboeken is een stijging te zien. In 2018 werden ruim 1,3 miljoen luisterboeken uitgeleend, ruim 400 duizend meer dan het jaar daarvoor. Via de VakantieBieb werden in 2018 in een periode van 2 maanden 1,7 miljoen e-books uitgeleend. In 2017 waren dat ruim 2,2 miljoen uitleningen in een periode van 3 maanden. Het aantal uitgeleende cursussen daalde tussen 2017 en 2018 van 43 duizend naar 26 duizend. In 2019 is het aanbod van cursussen via de digitale bibliotheek stop gezet.

Uitleningen digitale bibliotheek	2015	2016	2017	2018
E-books	1.608.815	2.801.970	3.211.940	3.515.936
VakantieBieb	2.255.397	1.912.518	2.223.530	1.709.225
Luisterboeken	171.105	337.851	890.541	1.336.695
Cursussen	-	11.774	42.519	26.421

Bronvermelding

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2019). *Landelijke digitale openbare bibliotheek; gebruik, accounts en licenties.*

De digitale bibliotheek in kaart

Meer weten over de digitale bibliotheek? In de volgende artikelen worden de statistieken rondom het aantal e-book accounts, de digitale collectie en het aantal uitleningen verder toegelicht en in bredere context geplaatst.

Lees meer over de ontwikkeling door de jaren heen, de verhoudingen tussen jeugd en volwassenen, fictie en non-fictie, e-books, luisterboeken en cursussen.

Historie

Lidmaatschappen

Collectie

Uitleningen

Inzicht in eigen bibliotheekorganisatie

Interview met Sharon van de Hoek en Annemiek van de Burgt, auteurs van het dossier Bibliotheekstatistiek

De Koninklijke Bibliotheek verzamelt met de Gegevenslevering Wsob tal van gegevens, die inzicht bieden in de stand van bibliotheken. Wat is precies de rol van de KB binnen dit proces? En hoe kunnen bibliotheken deze data gebruiken? Adviseurs Onderzoek en Kennisdeling Sharon van de Hoek en Annemiek van de Burgt leggen het uit.

Wat is de rol van de Koninklijke Bibliotheek in het proces van de Gegevenslevering Wsob?

Annemiek van de Burgt: 'De KB is vanuit de wet verantwoordelijk voor de verzameling van een breed scala aan gegevens over openbare bibliotheken, de provinciale ondersteuningsorganisaties (POI's) en de digitale bibliotheek. Sinds vorig jaar zijn daar ook de BES-eilanden aan toegevoegd: Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Doel van deze cijfers is inzicht te bieden in de status van het bibliotheekstelsel. De KB haalt deze gegevens op, voegt ze samen en analyseert ze. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) kan hier vervolgens haar beleid op aanpassen.'

Sharon van de Hoek: 'Dit is een van de zes jaarlijkse metingen die we uitzetten via het Bibliotheekonderzoeksplatform (BOP), en die we vervolgens publiceren op Bibliotheekinzicht. De vragenlijst is opgesplitst in vier delen: bezit, kernfuncties, financieel en personeel. We hebben voor deze indeling gekozen omdat we verwachten dat deze delen door verschillende medewerkers van de organisatie worden ingevuld. Zo kan ieder deel van de vragenlijst worden ingevuld door de persoon met de juiste expertise.

Vervolgens analyseer ik de data en voer ik in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) een kwaliteitscontrole uit. Zo weten we zeker dat de gegevens correct zijn ingevuld en waarborgen we de betrouwbaarheid. Dat is natuurlijk ook voor bibliotheken zelf prettig: zo krijgen zij beter inzicht in de ontwikkelingen binnen hun organisatie, ook in vergelijking met voorgaande jaren en met soortgelijke bibliotheken. Het is dan ook erg belangrijk dat de gegevens goed worden aangeleverd.'

Naam

Annemiek van de Burgt

Functie

Adviseur Onderzoek en Kennisdeling bij de afdeling Onderzoek van de Koninklijke Bibliotheek.

Naam

Sharon van de Hoek

Functie

Adviseur Onderzoek en Kennisdeling bij de afdeling Onderzoek van de Koninklijke Bibliotheek.

De cijfers van dit jaar weerspiegelen meer dan ooit de transitie van klassieke uitleenbibliotheek naar brede maatschappelijke bibliotheek

Wat gebeurt er vervolgens met deze gegevens?

Annemiek: 'Ik geef duiding aan de resultaten. We sturen niet, maar kunnen wel zeggen of we een stijging, een daling of een stabilisatie in een bepaalde curve zien, en binnen welke trend dit eventueel past. Tot slot publiceren we de gegevens in verschillende vormen. Niet alleen presenteren we de resultaten in het dossier Bibliotheek, ook is deze informatie terug te lezen in verschillende artikelen op [Bibliotheekinzicht](#), waar we nog verder ingaan op details en trends met elkaar verbinden. De cijfers publiceren we apart op een dashboard, waar deze in een overzichtelijke en aantrekkelijke vorm terug te vinden zijn. Binnenkort geven we een [webinar](#) voor bibliotheken die graag meer uitleg willen krijgen over hoe ze met dit dashboard aan de slag kunnen gaan, inclusief stap voor stap-begeleiding. Wie zelf aan de slag wil met de door ons verzamelde gegevens, kan terecht in onze ruwe dataset.

Sharon: 'Daarnaast publiceren we een [individuele rapportage](#) via het BOP, waarin, naast de cijfers, ook een *infographic* van de landelijke gegevens terug te vinden is. Hiervan maken we ook een provincieversie waarin bibliotheken en POI's provincies met het landelijke beeld kunnen vergelijken, en een lokale variant, waarin bibliotheken alleen hun eigen cijfers terugvinden. Deze *infographics* maken we voor alle onderzoeken die we via het Bibliotheekonderzoeksplatform uitvoeren. Door de informatie van de Gegevenslevering Wsob op zoveel verschillende manieren te presenteren, hopen we deze cijfers voor bibliotheken voor verschillende toepassingen geschikt te maken.'

Hoe kunnen bibliotheken deze data gebruiken?

Annemiek: 'Bibliotheken kunnen de data gebruiken om op een gedegen en onderbouwde manier het gesprek aan te gaan met hun stakeholders en samenwerkingspartners, zoals gemeentes, het onderwijs en maatschappelijke partners. Via het dashboard en de *infographics* kunnen bibliotheken zichzelf bovendien gemakkelijker vergelijken met andere organisaties en eventueel een verbeterslag maken. Zo hopen we kennisdeling tussen bibliotheken te stimuleren.'

Sharon: 'Ook de bredere inzichten die we op Bibliotheekinzicht publiceren, kunnen bij gesprekken met stakeholders en partners van pas komen. Daar geven we duidingen die ook de grenzen van het bibliotheekveld overstijgen – bijvoorbeeld door de bezoekersaantallen van bibliotheken te vergelijken met die van andere partijen uit de culturele sector, zoals theaters en bioscopen. In het dossier Bibliotheekstatistiek gaan we ook de landsgrenzen over: hoe ziet er de bibliotheeksector er in andere landen uit? Zo hopen we ook voor mensen buiten de bibliotheekbranche interessante informatie te bieden.'

Annemiek: 'Vergeet bovendien niet hoe goed het kan zijn binnen de eigen bibliotheekorganisatie te delen wat met alle medewerkers samen wordt neergezet: welke activiteiten er allemaal worden georganiseerd, hoeveel bezoekers de verschillende vestigingen bezoeken, hoeveel vrijwilligers aan de organisatie verbonden zijn. Zo groeit ook binnen de organisatie de cohesie.'

Welke vragen krijgen jullie het meest na de publicatie van de resultaten?

Annemiek: 'We krijgen weleens de vraag of we de resultaten eventueel eerder kunnen opleveren. We zetten de vragenlijsten uit in april, als bibliotheken hun financiële boekjaar hebben afgesloten. Omdat het om vier verschillende vragenlijsten gaat, die door verschillende medewerkers moeten worden ingevuld, geven we bibliotheken tien weken de tijd om deze aan te leveren. Daarna voeren we een datacheck uit. Mocht iets niet kloppen, dan vragen we dat bij de desbetreffende bibliotheek na. Vervolgens valideert het CBS de cijfers. Tot slot duiden wij de cijfers en geven we ze vorm in een dossier, artikelen en een dashboard.'

We zijn continu op zoek naar verbetering en versnelling in onze processen, maar er zijn veel werkzaamheden aan verbonden die simpelweg niet eerder kunnen worden uitgevoerd, omdat er zoveel partijen bij betrokken zijn. Gedegen kennisdeling is niet alleen een belangrijk onderdeel van de wet die tot deze gegevenslevering verplicht, maar ook van de functie van de KB.'

Sharon: 'De cijfers die we nu over vorig jaar publiceren, zijn bovendien voorlopig. Soms zien bibliotheken naar aanleiding van onze cijfers een foutje in hun eigen aanlevering en melden ze dat via bop@kb.nl. Met de verschijning van het huidige dossier worden de cijfers van twee jaar geleden definitief. We publiceren dus tegelijkertijd de voorlopige cijfers van afgelopen jaar en de definitieve van het jaar daarvoor.'

Laten de cijfers dit jaar verrassende tendensen zien?

Annemiek: 'De cijfers van dit jaar bevestigen de trends die al een paar jaar door de data heen schemert. Het verhaal achter de cijfers komt steeds duidelijker naar voren: we zien een afname in de grootte van de collectie en in het aantal leden, maar het aantal bezoekers, de inkomsten, de hoeveelheid personeel en het aantal georganiseerde activiteiten nemen daarentegen juist toe. Dit weerspiegelt de transitie van de klassieke uitleenbibliotheek naar de brede maatschappelijke bibliotheek die wordt ingezet.'

Zelf aan de slag?

In dit dossier komen de belangrijkste uitkomsten van de Gegevenslevering Wsob 2018 aan bod en worden deze resultaten in bredere context geplaatst. Daarnaast zijn de uitkomsten op Bibliotheekinzicht verwerkt in een interactief [dashboard](#), waarin je kunt filteren op landelijk, provinciaal en lokaal niveau en bibliotheken met elkaar kunt vergelijken. Op 9 december organiseert de KB een [webinar](#) over dit dashboard, waarin we toelichten hoe je hier gebruik van kunt maken en waar je de inzichten uit het dashboard voor kunt gebruiken. Daarnaast krijg je de gelegenheid om vragen te stellen over het dashboard.

Buitenlandse bibliotheekrapportages

Ook in andere delen van de wereld doen bibliotheken hun best hun cijfers zo helder en aantrekkelijk mogelijk te presenteren – middels een digitaal toegankelijk kennisportaal, een aantrekkelijk vormgegeven rapport of richtlijnen voor kwaliteitsbewaking.

Vlaanderen: Kennisportaal Cultuurcentra Gemeenschapscentra Bibliotheken

Via dit [dashboard](#) kan iedereen de statistieken over Vlaamse openbare bibliotheken op een interactieve manier raadplegen. De gegevens zijn geclusterd in acht thema's, waaronder publieksbereik, toegankelijkheid, professionalisering en financiële informatie. Per grafiek en tabel kan worden gefilterd op jaar, gemeente, provincie, of inwonertal. Daarnaast is het mogelijk om gemeenten met elkaar te vergelijken. Ook is het mogelijk op de hoogte te blijven van de opmerkelijkste tendensen, voorzien van *infographics*, in de vorm van informatieve publicaties. Uit die rapporten blijkt bijvoorbeeld een lichte daling van het aantal leners, een kleine stijging van de hoeveelheid aanwezige audiovisuele materialen en een gelijkblijvend aantal gedrukte materialen. Tegelijkertijd neemt het aantal internetcursussen en voorlees- en vertelsessies rap toe. Deze tendensen zijn vergelijkbaar met de Nederlandse: ook hier worden de laatste jaren steeds meer activiteiten georganiseerd, terwijl het aantal uitleningen afneemt.

[Ontdek het Vlaamse kennisportaal](#)

Verenigde Staten: The State of America's Libraries

Door de American Library Association wordt jaarlijks een vergelijkbaar rapport uitgebracht, dat een overzicht biedt van de trends in de bibliotheeksector. Ook in de Verenigde Staten zien openbare bibliotheken een steeds grotere rol voor zichzelf weggelegd: de bibliotheek is niet langer alleen een plek waar men boeken leent, maar ook waar burgers een baan vinden, hun laaggeletterdheid overwinnen en levenslang blijven leren.

[Bekijk het Amerikaanse rapport](#)

Duitsland: Report on the State of Libraries

Jaarlijks brengt het Deutscher Bibliotheksverband een rapport uit waarin de belangrijkste statistieken, ontwikkelingen en uitdagingen onder elkaar worden gezet. Ook worden vooraanstaande politici aan het woord gelaten om hun visie op het belang van bibliotheken uit de doeken te doen. Het rapport roept op tot bredere openingstijden – Duitsland is een van de weinige landen waar bibliotheken 's zondags gesloten zijn – en meer budget. De tekst is Engelstalig en is dus ook door buitenlandse geïnteresseerden te raadplegen.

[Bekijk het Duitse rapport](#)

Australië: National Standards and Guidelines for Australian Public Libraries

Ook de National Library of Australia (NLA) geeft jaarlijks een rapport uit met de belangrijkste feiten over openbare bibliotheken, strategische doelen, organisatiestructuren en infographics, met opvallende aandacht voor het aantal volgers op verschillende sociale media, de hoeveelheid digitale opslag in aantal pentabytes en het aantal gedigitaliseerde krantenpagina's. Daarnaast ontwikkelde Australië standaarden op basis waarvan bibliotheken zelf hun resultaten kunnen toetsen, onder meer op het gebied van toegankelijkheid, technologie en service.

[Bekijk alle Australische rapporten hier](#)

Lees meer over het aantal bibliotheken

In de volgende artikelen worden de statistieken rondom het aantal bibliotheekorganisaties, vestigingen en bezoekers verder uitgelicht en in bredere context geplaatst.

Lees meer over de ontwikkeling door de jaren heen, het onderscheid tussen organisaties en vestigingen, verschillende typen vestigingen en het aantal bezoekers van de openbare bibliotheken.

Bibliotheekorganisaties

Bibliotheeklocaties

Multifunctionele accommodaties

BES-eilanden

Bibliotheekbezoeken

Over cijfers achter verhalen en verhalen achter cijfers

Column Frank Huysmans

Een van de mooiste boeken in mijn collectie is er een van de Centrale Vereeniging van Openbare Leeszalen en Bibliotheken. Het is uitgegeven in 1933 bij gelegenheid van het vijftienvigjarige bestaan van de vereniging, de huidige Vereniging van Openbare Bibliotheken. Het heet *Geschiedenis der Leenzaalbeweging in Nederland* en is van de hand van Dr. Henri E. Greve, tevens secretaris der Vereeniging.

De auteur, in 1906 aan 'mijn' Universiteit van Amsterdam gepromoveerd op het onderscheid tussen volksbibliotheken en openbare leeszalen, heeft de ontstaansgeschiedenis, inclusief de roerige stichtingsvergadering in Utrecht op 18 april 1908, nauwgezet geboekstaafd. En 'nauwgezet' is een understatement. Uitnodigingen, agenda's en notulen worden integraal of grotendeels geciteerd, al vanaf de eerste bladzijde. Alle namen van alle bestuursleden, insprekers worden met alle titels en voorletters vermeld. En, jawel, geldbedragen zijn niet op hele guldens afgerond. Voor bibliotheekhistorici is het boek daarmee een ware *Fundgrube*. De geschiedkundige waarde gaat niettemin wel erg ten koste van de leesbaarheid.

Wat het boek zo mooi maakt, behalve de typografie en de zwart-witfoto's op glanzend papier, zijn de tabellen en grafieken in de bijlagen. Het is aan Greves precisie – of moeten we zeggen: aan de precieze natuur van bibliotheekmensen in het algemeen? – te danken

dat we voor de openbare bibliotheken in ons land beschikken over cijfers die teruggaan tot het prille begin. Daarmee beschikken we in Nederland over een vrij unieke datareeks van meer dan een eeuw, te raadplegen op en te downloaden van het [opendataportaal](#) van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Maar cijfers alleen zeggen weinig tot niets als het verhaal achter die cijfers er niet bij wordt verteld. Zo was er een paar jaar terug een journalist die alarm sloeg. Van de meer dan 600 bibliotheken aan het begin van de jaren '90, had hij ontdekt, waren er vijftientig jaar later nog maar 160 over! Hoe kon dit de lezers en de politiek zijn ontgaan?! Ingewijden weten: ten tijde van de Bibliotheekvernieuwing (2001-2008) werkten bibliotheken, gemeenten, provincies en het Rijk aan schaalvergroting door de vele kleine organisaties samen te voegen tot sterkere, bovenlokale eenheden. Een professionaliseringsslag om de digitale uitdagingen beter te kunnen counteren. Dus ja, minder organisaties, maar met als doel tot sterkere vestigingen te komen.

Frank Huysmans

Frank Huysmans is bijzonder hoogleraar *Bibliotheekwetenschap, in het bijzonder met betrekking tot openbare bibliotheken* aan de Universiteit van Amsterdam. De Koninklijke Bibliotheek is dragende instelling van deze leerstoel. Franks onderwijs en onderzoek richten zich op openbare bibliotheken binnen het snel veranderende veld van de

publieke informatievoorziening. Daarnaast heeft hij zijn eigen onderzoeks- en adviesbureau WareKennis, en is hij actief als beleidsadviseur en bestuurslid in de wereld van informatie, lezen en media.

Ander voorbeeld: subsidies. Eens in de zoveel tijd hoort iemand ergens dat er jaarlijks ruim 400 miljoen euro belastinggeld in de openbare bibliotheken wordt gestopt. Na enig zoekwerk vindt men ook het aantal uitleningen: rond de 70 miljoen. Dat is dus zes euro per uitlening! Waarbij gemakshalve wordt vergeten dat die 400 miljoen er niet zijn om alleen de uitleningen te bekostigen, maar ook de gebouwen waar niet-leden terecht kunnen om tijdschriften door te bladeren, met hun taalmaatje te praten, een computercursus te volgen, te studeren voor het eerstvolgende tentamen en schrijversoptredens bij te wonen.

Het verhaal achter de cijfers is dus net zo onmisbaar als de cijfers achter het verhaal. Zonder interpretatie, zonder context, hebben cijfers over bibliotheken geen betekenis – of erger: ze leiden tot ronduit foute conclusies. En een relaas over de ontwikkeling van de Nederlandse bibliotheken kan eigenlijk niet om een onderbouwing met aantallen vestigingen, collectie-items, leden, uitleningen en bezoeken heen. Van Bibliotheekinzicht.nl worden de cijfers achter het verhaal én het verhaal achter de cijfers beter.

Openbare bibliotheekvoorzieningen

Hoeveel bibliotheekorganisaties telt Nederland? Hoeveel en wat voor typen bibliotheeklocaties zijn er? En door hoeveel burgers worden de openbare bibliotheken jaarlijks bezocht? Lees hier meer over de openbare bibliotheekvoorzieningen in 2018.

POI's bieden provinciale ondersteuning

De lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en de Koninklijke Bibliotheek (KB) vormen gezamenlijk één netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. In 2018 telde Nederland 146 bibliotheekorganisaties en 8 POI's, die de openbare bibliotheken ondersteunen bij hun werkzaamheden. Samen vormen zij een landelijk dekkend netwerk en zijn ze verenigd in de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN). SPN organiseert de samenwerking tussen de POI's en andere organisaties. Vanuit de Wsob zijn de POI's naast hun netwerktaken ook verantwoordelijk voor het interbibliothecair leenverkeer (IBL) en de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken. De meeste POI's zijn – naast IBL en innovatie – actief op het gebied van digitale dienstverlening en infrastructuur, collectiebeleid, bedrijfsvoering en educatie.

Minder locaties met brede dienstverlening

In 2018 is het aantal bibliotheekorganisaties in Nederland door fusies afgenomen tot 146, met 1218 fysiek te bezoeken bibliotheeklocaties. Daarnaast zijn er drie openbare bibliotheken gevestigd in Caribisch Nederland. Europees Nederland telde in 2018 763 (hoofd)vestigingen en 168 servicepunten, verdeeld over het hele land. In 2012 waren dit nog 843 (hoofd)vestigingen en 220 servicepunten. De laatste jaren worden de locaties waar burgers terecht kunnen bij gekwalificeerd personeel en gebruik kunnen maken van de brede dienstverlening vanuit de kernfuncties die de wet voorschrijft, steeds schaarser.

146

bibliotheekorganisaties

1218

bibliotheeklocaties

1,9 km

gemiddelde afstand tot de bibliotheek

62,6

miljoen bezoekers

Ruim 700 vestigingen ondergebracht in gezamenlijk gebouw

Veel bibliotheken opereren inmiddels vanuit multifunctionele accommodaties. In totaal zijn 715 vestigingen, 59% van alle bibliotheekvestigingen, in een multifunctionele accommodatie ondergebracht. Hiermee heeft 88% van de bibliotheekorganisaties één of meerdere vestigingen met andere instellingen ondergebracht in een gezamenlijk gebouw. Deze bibliotheekvestigingen delen het gebouw voornamelijk met maatschappelijk dienstverleners en het primair onderwijs, maar ook kinderopvang,

zorginstellingen en theaters zijn vaak in hetzelfde gebouw gevestigd. Met deze instellingen delen bibliotheken met name de publieksruimte, maar ook de programmering wordt relatief vaak gezamenlijk opgepakt. Ook op bestuurlijk niveau wordt samengewerkt met de andere instellingen. Bij 16% van de bibliotheekorganisaties is sprake van een bestuurlijke samenwerking of fusie met andere instellingen; dit zijn met name culturele instellingen.

Gemiddelde afstand tot de bibliotheek stabiliseert

De afname van het aantal fysiek te bezoeken bibliotheeklocaties heeft als gevolg dat de gemiddelde afstand tot de bibliotheek voor Nederlanders sinds 2012 is toegenomen. De gemiddelde afstand die een Nederlander moet afleggen naar een bibliotheekvestiging is 1,9 kilometer. Daarbij gaat het om de gemiddelde afstand van alle inwoners tot de dichtstbijzijnde bibliotheek, een (hoofd)vestiging of servicepunt, berekend over de weg. Hoewel de afstand in sommige provincies is toegenomen, bleef de gemiddelde afstand tot de bibliotheek in Nederland gelijk. De gemiddelde afstand tot de bibliotheek is sinds 2015 relatief stabiel (CBS, 2019b).

Gemiddelde afstand tot de bibliotheek stabiliseert

De afname van het aantal fysiek te bezoeken bibliotheeklocaties heeft als gevolg dat de gemiddelde afstand tot de bibliotheek voor Nederlanders sinds 2012 is toegenomen. De gemiddelde afstand die een Nederlander moet afleggen naar een bibliotheekvestiging is 1,9 kilometer. Daarbij gaat het om de gemiddelde afstand van alle inwoners tot de dichtstbijzijnde bibliotheek, een (hoofd)vestiging of servicepunt, berekend over de weg. Hoewel de afstand in sommige provincies is toegenomen, bleef de gemiddelde afstand tot de bibliotheek in Nederland gelijk. De gemiddelde afstand tot de bibliotheek is sinds 2015 relatief stabiel (CBS, 2019b).

Ruim 62 miljoen bezoekers in 2018

Volgens opgave van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) nam het aantal bezoeken aan de bibliotheek tussen 2005 en 2013 vrijwel elk jaar af. In de loop der jaren zijn bij steeds meer bibliotheekvestigingen telpoortjes te vinden die het aantal bezoeken registreren. Sinds 2015 is met deze cijfers en met schattingen voor vestigingen zonder telpoortjes een redelijk betrouwbaar cijfer vast te stellen over het landelijke aantal bezoeken. Het aantal bezoekers fluctueerde tussen 2013 en 2015 enigszins, maar klimt sindsdien weer langzaam op. In de Gegevenslevering Wsob over 2018 werd het totaal aantal bezoeken op circa 62,6 miljoen geschat.

Tot 2015 zijn de bezoekersaantallen door de VOB geregistreerd en geanalyseerd; daarna zijn deze aantallen verzameld door de KB als onderdeel van de Gegevenslevering Wsob. In 2017 is de wijze waarop de bezoekersaantallen worden gevalideerd en geïmputeerd voor bibliotheken zonder telpoortjes aangescherpt. Deze aanpak is door de KB doorgevoerd voor de bezoekersaantallen vanaf 2015. Dat veroorzaakt een trendbreuk tussen de gegevens tot en met 2014 en de gegevens van 2015 en later.

Bezuinigingen

Personeel

Vrijwilligers

De bibliotheek als werkgever

Scholing en competenties

Kernfuncties

Hoeveel activiteiten organiseren de openbare bibliotheken? Wat voor type activiteiten zijn dat? En met wat voor dienstverlening geven de bibliotheken nog meer invulling aan de kernfuncties uit de wet? Daar geven we in deze analyse antwoord op.

Aantal georganiseerde activiteiten neemt fors toe

Met hun variatie aan activiteiten geven bibliotheken invulling aan de verschillende

kernfuncties uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening (Wsob). In 2014 werden door alle bibliotheekorganisaties samen ruim 72 duizend activiteiten geteld. In de jaren daarna tekende zich vervolgens een stijging af tot circa 145 duizend activiteiten in 2017. Ook in de registraties over 2018 zien we een forse stijging terug. Op basis van nauwkeurige registratie (door 72% van de bibliotheken) en schatting (door 28% van de bibliotheken) kwam het aantal georganiseerde activiteiten voor 2018 op circa 202 duizend uit. Naar verwachting worden de stijgingen van de afgelopen jaren deels gekleurd door de verbetering in uitvraag en de registratie door bibliotheken, al is er wel degelijk sprake van een groei in het aantal georganiseerde activiteiten.

Activiteiten primair gericht op educatie en lezen

De meeste activiteiten die openbare bibliotheken organiseren, sluiten aan op de kernfuncties educatie en ontwikkeling (circa 87 duizend activiteiten) en leesbevordering en kennismaking met literatuur (ruim 65 duizend activiteiten), evenals voorgaande jaren. Waar voorheen lezen en leesbevordering bovenaan stond, zijn in 2018 de meeste activiteiten rondom educatie en ontwikkeling georganiseerd. Ook het aantal activiteiten rondom de andere drie kernfuncties moet niet worden onderschat. Hoewel het aandeel van deze activiteiten in het totaal relatief klein is, gaat het bij de kernfuncties kennis & informatie (circa 14 duizend activiteiten), kunst & cultuur (ruim 26 duizend) en ontmoeting & debat (bijna 9 duizend) ook om substantiële aantallen activiteiten. Naast educatie en ontwikkeling is ook het aantal activiteiten rondom kunst en cultuur sterk toegenomen in vergelijking met 2017.

202.000

activiteiten georganiseerd

1.600

informatiepunten

16

samenwerkingspartners (gemiddeld per bibliotheek)

98%

werkt samen met de overheid

Breed aanbod aan informatiepunten

Rondom de kernfunctie kennis en informatie worden circa 14 duizend activiteiten georganiseerd, maar bieden ook vrijwel alle bibliotheekorganisaties één of meer informatiepunten aan (95%). In totaal waren er in 2018 circa 1.600 fysieke informatiepunten in de vestigingen van openbare bibliotheken, gemiddeld 2 per (hoofd)vestiging. Hoe groter aantal inwoners in het werkgebied, hoe meer informatiepunten de bibliotheekorganisaties aanbieden. De typen informatiepunten zijn

zeer uiteenlopend. Basisvaardigheden (88%) en lezen met een leesbeperking (73%) zijn de belangrijkste thema's waarop de informatiepunten zijn ingericht; deze komen in bibliotheekorganisaties van diverse omvang voor. Informatiepunten gericht op meer specifieke domeinen, zoals werk, inkomen en loopbaan, juridische zaken en overheid komen ook relatief vaak voor, vooral in bibliotheken met een groter werkgebied (100.000 inwoners of meer).

Veel en diverse samenwerking

In de dienstverlening die op de vijf kernfuncties aangeboden wordt, werken bibliotheken met veel en diverse partnerorganisaties samen. Gemiddeld werkten bibliotheken in 2018 samen met 16 verschillende partners om de kernfuncties uit te voeren. Vrijwel alle bibliotheken werken met de samen met de (lokale) overheid (98%), partners uit het domein basisvaardigheden (zoals Stichting Lezen & Schrijven en andere taal- en digitaal aanbieders) (97%) en het onderwijs (96%). Veel van deze samenwerkingsverbanden vinden plaats in het kader van landelijke programma's, zoals de Bibliotheek en basisvaardigheden, BoekStart en de Bibliotheek *op school*. In vergelijking met 2018 werken meer bibliotheekorganisaties samen met organisaties gericht op persoonlijke ontwikkeling, werk en inkomen, vluchtelingen en consultatiebureaus.

Landelijke programma's

Met diverse metingen die zijn uitgezet via het Bibliotheekonderzoeksplatform (BOP), is onderzoek uitgevoerd naar de landelijke programma's waarmee in 2018 verdere invulling is gegeven aan de kernfuncties. Zo is in het kader van Tel mee met taal en Kunst van Lezen onderzoek uitgevoerd naar de dienstverlening van bibliotheken op het gebied van basisvaardigheden, BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Hieruit blijkt o.a. dat vrijwel alle bibliotheken producten en/of diensten aanbieden voor basisvaardigheden voor volwassenen en dienstverlening bieden voor het primair onderwijs (Van de Hoek & Van de Burgt, 2019; KB, 2019a; KB, 2019b). Met de Bibliotheek *op school* zijn in het schooljaar 2017-2018 circa 655 duizend basisschoolleerlingen en circa 110 duizend leerlingen in het voortgezet onderwijs bereikt. (Langendonk & Van Dalen, 2019).

Bronvermelding

De kernfuncties van openbare bibliotheken

Meer lezen over de invulling die openbare bibliotheken geven aan de kernfuncties uit de Wsob? In de volgende artikelen worden de statistieken rondom de activiteiten in openbare bibliotheken in kaart gebracht en worden deze in bredere context geplaatst.

Lees meer over de ontwikkeling door de jaren heen, het aantal en type activiteiten, de samenwerking met partners en verdere invulling van de kernfuncties.

De bibliotheek doet meer

Openbare bibliotheken organiseren samen jaarlijks ruim 200 duizend activiteiten – niet alleen op het gebied van leesbevordering, maar ook op terreinen die binnen een van de andere kernfuncties vallen. De bibliotheek wordt zo uitdrukkelijk meer dan alleen een plek waar men zijn boeken haalt: het is de plek waar je kennis, plezier en energie opdoet.

Ontdek meer voorbeelden in de publicatie *De bibliotheek doet meer*

Kennis en informatie: Biebevents over duurzaamheid

Bibliotheek CultuurPuntAltena organiseert jaarlijks tal van Biebevents – voor deze organisatie dé manier om de vijf kernfuncties van de bibliotheek met elkaar te verbinden. Regio Altena is een landelijke regio, waar veel aandacht is voor het onderwerp duurzaamheid – ook tijdens de Biebevents. Denk aan thema's als ontspullen, recyclingdesign en bewust bourgondisch eten. Met zulke evenementen hoopt de bibliotheek bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van de inwoners van Altena.

Ontdek meer evenementen in de agenda van Bibliotheek CultuurPuntAltena

Ontwikkeling en educatie: Speeddate met inburgeraars

In Bibliotheek Waterland in Purmerend gaan cursisten van inburgeringsschool Fiolet elke maand in gesprek met buurtbewoners en vrijwilligers. Ze doen dat in een speeddatesetting, waarbij ze elke vijf minuten van gesprekspartner wisselen. Voor de cursisten is het een enorm goede oefening, en voor vrijwilligers is het een nieuwe manier om anderstaligen te helpen in hun weg naar zelfstandigheid. Ook maken

buurtbewoners zo op een laagdrempelige manier kennis met nieuwe Nederlanders.

[Lees meer over de speeddates](#)

Leesbevordering en kennismaking met literatuur: Verhalenlab

Openbare basisschool De Helix in Heerhugowaard organiseert in samenwerking met [Bibliotheek Kennemerwaard](#) jaarlijks een Verhalenlab, waarbij kinderen een week lang aan de slag gaan met het schrijven van verhalen. Iedere groep krijgt een op maat gemaakt programma. Bij groep een tot en met drie leren de kinderen over het begin, midden en einde van een verhaal, terwijl groep vier en vijf aan de slag gaan met StoryCubes: dobbelstenen met op iedere kant een plaatje, waarmee je je schrijffantasie kunt prikkelen. De oudste groepen leren hoe je een verhalenwereld creëert. Aan het einde mogen alle klassen tijdens een speciale middag een selectie van hun verhalen voordragen voor de hele school.

[Bekijk meer activiteiten van de bibliotheek in Heerhugowaard](#)

Begrippenlijst

Voor de samenstelling van dit dossier put de KB uit enquêtegegevens van het Bibliotheeksonderzoeksplatform (BOP), het Datawarehouse, G!DS, de gegevenslevering door de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en de cijfers omtrent de landelijke digitale openbare bibliotheek. Hierbij zijn de volgende definities gehanteerd.

Colofon

Aan dit dossier hebben meegewerkt:

Redactie

[Annemiek van de Burgt](#)

[Sharon van de Hoek](#)

Met bijdragen van: Anne van den Dool en Frank Huysmans.

Vormgeving

Carlien Keilholtz

Fotografie

iStock, Bibliotheek Schiedam (Jan van der Ploeg), Bibliotheek Waterland, Bibliotheek Kennemerwaard, LocHal Tilburg (Ossip van Duivenbode), Bibliotheek Den Helder School 7.

Met dank aan:

Elma Lammers (KB), Aad van Tongeren (OCW), Carin Dankier (OCW), Merijn van Os (OCW), Kim Joostens (CBS), Luuk Schreven (CBS), Francien van Bohemen (VOB), Henk Pilon (SPN).